

Bakı xəbərləri

səh. 86. “Dostavər”: ehtimal ki, “Düz-tahir” olmalıdır.

səh. 87. “qran”: İranda bir müddət işlədilmiş gümüş pul.

Bizə yazılar

səh. 93. “Əkbər ağa Sadiqov”: qəzetdə “Ələkbər ağa Sadiqov” getmişdir.

Ermənistanda

səh. 95. “Yağ 80 manat, qoyun əti 80 manat...”: qəzetdə belə getmişdir: “Yağ 800 manat, qoyun əti 8 manat...”

Çərşənbə axşamı, 8 iyul 1919-cu il, nömrə 219

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 9 şəvvalül-mükərrəm sənə 1337. 8 təmmuz 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırıncı səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

KİNOTEATR “RENESSANS”

Torqovı küçə, nömrə 11

İyul ayının 8-də məşhur “Orleanskaya deva” şəklini (“Janna d’Ark” əsəri) vücuda gətirən məşhur “Transatlantik” adlı Amerika trestinin 6 seriyada 18 dövr və 38 hissə, misli görünməmiş Amerika ictimai və cinayət dramalı şekillərinin birinci seriyası 8 hissədə göstəriləcəkdir.

“Qaranlıq dünya”, yaxud Amerikada ehtikarlıq (spekulyatsiya) ilə mübarizə

1-ci seriya 8 hissələrdən ibarətdir

Bu şəkil “Prometey film” səhmdaran şirkətinin əzalarından olub, bütün cahanın narazılığını qazanmış “hal-hazırda olan ehtikarlıq” və “On beşlər klubu” ilə ədalətli mübarizəni təsvir edir. Bu şəkil amerikalılar tərəfindən vücuda gətirilmişdir. Ona görə bir çox mütəəssir halları havi olmaqla [təsirli halları ehtiva etməklə] bərabər, öz böyüklüyü və növbənöv olmasıyla təəccüblüdür: şaxtalar, körpülər partlaması, dəmiryol qatarlarının toqquşub qəzaya uğraması, aeroplanların uçub tələf olması, Hindustan fəqirlərinin möcüzələri, vəhşi heyvanlar əlində həlak olmaq, bütün məhəllələrin böyük yangını, elektrik qüvvəsi ilə ölüm cəzası, elektrik hava qatarının məhvi, Nyu-Yorkda yeral-

tında mütəəssir dəhşətlər, paroxodların qərqi, gizli tiyəkxanalarda dəhşətli cinayətlər, minlərcə fəhlələrin çıxışı, mütəşəkkil ehtikarçılar tərəfindən fəhlə hərəkatının yatırılması və qeyriləri.

Bu şəkil bəşəriyyət düşmənləri olan hal-hazırdakı ehtikarçıların [möhtəkirlərin] çatmış olduqları bəşəriyyət həyatındakı uçurumu və dinamiti təsvir edir. Canlı mal ticarəti, süni aclıq törətmək, xalqı aldatmaq, dərmanları və birinci zəruri şeyləri saxtalaşdırmaq, pulların qiymətlərinin aşağı düşməsi bəziçəsi [oyunu], bəşəriyyətin nail olduğu mədəniyyəti xarab etmək, həyata lazım olan şeylərin qiymətini artırmaq, fəhlə hərəkatı köməyi ilə fəhlə zəhməti qiymətinin süni surətdə aşağı salınması, saxtakarlıq, yalan şəhadət, aldatmaq, gizli və aşkar qarət və ehtikarçıların qarşısına çıxanların amansız qətli. Həmin bu yollar vasitəsilədir ki, bir dəstə ehtikarçılar milyonlarca doğru zəhmətkeşlərin hesabına olaraq ciblərini doldurub, qızıl içində yaşayırlar. Ancaq ciddiyyət və mədəniyyət məmləkəti olan Amerika Lorniqan qardaşları və Robert Kordinq kimi xalq qəhrəmanlarını vücuda gətirib, irəli keçməyi bacarmışdır. Hansılar ki, ehtikarlıqla mübarizədə

zərbə zərbə dalınca, Amerikanı dünya şərindən azad edənə qədər Amerika eh-tikarçılarının “On beşlər klubu” olan on beş başlı divinin başını kəsmişlər.

“Prometey film” səhmdaran şirkəti tərəfindən ələ gətirilmiş olan bu şəkil xeyli mənfəətə və fəvqəladə tərbibəyə olduğuna görə, camaatın hər bir sinifinə görməyə imkan verməkdən ötrü göstərilmək üçün ancaq “Renesans” teatrosuna verilmişdir.

Hər bir seriya tamam olmuş şəkildir. Ona görə “Qaranlıq dünya” şəkli 6 müs-təqil seriyaya bölünmüşdür.

5412

İTTİFAQƏN

[TƏSADÜFƏN]

Birjevov fayton atları ilə satılır. Nabe-rejni küçə nömrə 3, Bakı doku qarşısında dvornikdən [dalandardan] xəbər almalı.

5411

QİSMİ-RƏSMİ

[RƏSMİ HİSSƏ]

Məşixət İdarəsindən

Səneyi-hazirə [bu il] 25 mayıda Nuxu uyezdidin [qəzasının] 3-cü [sahə] Orta Zəy-zid prihod mollası Mustafa əfəndi Mə-həmməd əfəndi oğlunun əzxi-əsgər [hər-bi çağırış] məsələsində millət və dövlətə qarşı böyük xəyanətlərə irtikabı [bulaş-ması] dərəcəyi-həqiqətə qərin bir surət-də təbəyyün etdiyindən [həqiqət dərəcə-sinə yaxın bir surətdə meydana çıxdığından], mollayı-mumailəyin [adı çəkilən molla-nın] xidmətdən əzli [qovulması] və işi təh-

qiq edilib qəbahəti sabit olduğu [sübut edildiyi] təqdirdə qanunən cəzalanması İdareyi-Məşixət [Şeyxülislamıq İdarəsi] tə-rəfindən qərara alınmış və icrayi-mü-qərrərat [qərarın icrası] üçün məqami-ai-dinə [aidiyyətli quruma] yazılıb təvəssüt edilmişdir [vəsətət qaldırılmışdır].

Məşixət sədri:

[Axund Ağə] Ağaalizadə

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

7 təmmuz iclası

İclas açılır saat birə 20 dəqiqə işləmiş.

Sədr - Həsən bəy Ağayev

Katib - Mehdi bəy Hacinski

Məsaili-yömiyyə [Gündəlikdəki məsələlər]

1) Hökumət indində [nəzdində] Xüsusi Təftişat və Təhqiqat Komissiyası təşkili haqqında qanun layihəsi; məruzəçi Şəfi bəy Rüstəmbəyzadə.

2) Poylu istasyonunda gömrük idarəsi təsisi haqqında qanun layihəsi; məruzəçi [Əbdüləli bəy] Əmircanov.

3) Gömrük idarələrində anbar vergisi miqdarının artırılması haqqında qanun layihəsi; məruzəçi [Əbdüləli bəy] Əmircanov.

4) Bakı gömrükxana ştatının təzyidi [artırılması] haqqında qanun layihəsi; məruzəçi [Əbdüləli bəy] Əmircanov.

5) Gürcüstan Cümhuriyyətindəki Azərbaycan siyasi nümayəndəliyi cənbində [nəzdində] Maliyyə Nəzarəti acentəliyinin təşkili haqqında qanun layihəsi; məru-

zəçi [Əbdüləli bəy] Əmircanov.

6) Ermənistan sərhədində Uzuntala gömrük idarəsi qarşısında gömrükxana təsisi haqqında qanun layihəsi; məruzəçi [Əbdüləli bəy] Əmircanov.

7) Xəzinə nəfinə [xeyrinə] buğ [buxar] qazanlarından alınan verginin artırılması haqqında qanun layihəsi; məruzəçi [Əbdüləli bəy] Əmircanov.

8) Məclisi-Müəssisan seçkiləri haqqında qanun layihəsi; “Üçüncü qiraət”; məruzəçi [Məhəmməd Əmin] Rəsulzadə.

9) Daxil olmuş kağızlar, o cümlədən:

1 - Ticarət və nafiə [sənaye] şəhadət-namələrindən şəhərlər nəfinə [xeyrinə] alınan vergi miqdarının 50 faizədək tərfisi [qaldırılması] haqqında qanun layihəsi.

2 - Bakı karxana sənətkar yerlərində və fəhlələrin miyanında [arasında] hesab-sız içki və spirt işlənməsinin önünü almaq haqqında qanun layihəsi.

3 - Təhkim vergisi miqdarlarının artırılması haqqında qanun layihəsi.

4 - Ümumi tamaşaxana əyləncə yerlərindən alınan müvəqqəti verginin (naloq) Hökumət Xəzinəsi məbəliq müstəfəzəsinə [resurslarına] idxalı haqqında qanun layihəsi.

Birinci layihə Maliyyə-Büdcə, son üçüncülər Ləvayehi-Qanuniyyə [Qanun Layihələri] komissiyasına göndərilir. Növbədə Poylu mövqifində [stansiyasında] gömrük idarəsi təsisi haqqında layihə-qanuniyyədir.

Bir qədər müzakirədən sonra layihə-qanuniyyə 1-ci və 2-ci qiraətdə qəbul olunaraq, 3-cü qiraəti qanuna görə gələcək iclasa qalır.

Bədəhu [sonra] gömrük idarələrində anbar vergisi miqdarının artırılması haqqında layihə-qanuniyyəyə keçilir və əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə qəbul olunur.

Üçüncü növbədə Bakı Gömrükxanası ştatının təzyidi haqqında qanun layihəsinə baxılır (məruzəçi Əmircanov). Layihə bilamüzakirə [müzakirə edilmədən] qəbul olunur (birinci, ikinci qiraət) və üçüncü qiraəti qanuna görə gələcək iclasa buraxılır.

Növbədə Gürcüstan Cümhuriyyətində Azərbaycan siyasi nümayəndəliyi cənbində Maliyyə Nəzarəti agentəliyi təşkili haqqında qanun layihəsidir. Layihə ümumiyyətlə oxunaraq, bir qədər müzakirədən sonra qəbul olunur. Bədəhu maddə-qiraətə (ikinci qiraət) keçilərək yə-nə qəbul və üçüncü qiraəti qanuna görə gələn iclasa tərk edilir.

Bundan sonra Ermənistan sərhədində Uzuntala gömrük idarəsi qarşısında gömrükxana təsisi haqqında qanun layihəsinə keçilərək, birinci və ikinci qiraətdə qəbul olunur və üçüncü qiraət gələcək iclasa buraxılaraq 5 dəqiqə tənəffüs elan edilir.

Tənəffüsdən sonra Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] təklifi üzərinə Qarabağ məsələsi haqqında hökumət tərəfindən göndərilmiş olan Parlaman heyəti tərəfindən bəyanat verilir. *(Təfsilatı sonra)*

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Paris - Müttəfiqlərin hərbi heyəti əmr-naməsinə görə, nemeslər Libavanı təx-

liyə etmişlərdir. İyun ayının 27-də latış [Baş] naziri Ulmanis oraya gəlib yenə iş başına keçmişdir.

Bobrinets - Denikin əsarətindən qaçıb gələn bir Qırmızı qoşun nəfərinin rəvayətinə görə, Denikin ilə [Nikifor] Qriqoryev arasında sıxı bir rabitə vardır.

Nauen - Berlində tətillər hərəkəti getdikcə artır. Çaharşənbə [çərşənbə] günü omnibus əməlləri tətillər etmişlərdir. Berlinin şərq cəhətində tətillər sənişin aparən bir neçə şoferləri döyüb əzmışlərdir.

- Tətillər edən dəmiryol əməllərinə filizçi və başqa əməllər də qoşulmuşlardır. Bu hərəkət siyasi bir şeydir. Bunların məqsədi odur ki, şimdiki hökuməti yıxıb yerinə bolşevik hökuməti təşkil edilsin. Berlində vaqə olan dəmiryol tətilləri Berlin elektrik zavoduna kömür yetirməyə mane olur. Kömür mövcudu ancaq 3-4 günə yetər.

İzmirin Yunanıstana ilhaqına [birləşdirilməsinə] protesto

“Tayms” qəzetəsində İzmirdən İngilis Ticarət Palatasına göndərilmiş olan bir protest teleqrafı çap edilmişdir. Protestoda deyilir ki, bu şəhərin yunanlılar tərəfindən istila edilməsi vilayətin mənafeyini xələdar edir. Zira, istər türk və istər xristian əhalisi bu yerin üzərinə ingilis, Amerika və Fransa kontrolluğu qo-yulmasına razıdır.

(Bolşevik məlumatı)

Varşava - 28 iyunda Lehistan [Polşa] qoşunları Saşova-Bardeyovka xəttinə yetişdilər. Lehistan qoşunları irəli yürüşdə davam edirlər.

Şimal cəbhəsində - Pinsk səmtində mövqeyinin pisliyinə görə bizim hissələrimiz Alekseyevskdən başqa bir yerə çəkilmişlərdir.

Arxangelsk cəbhəsi - Top atışması davam edir. Kəşfiyyətçilərimizin kəşfiyyətindən anlaşılmışdır ki, təcilən Zenç üzərində körpü inşa edilir.

Qərb cəbhəsində - Petrozavod[sk] dairəsində bizim qitəatımız [hərbi hissələrimiz] tərəfindən bir çox kəndlər işğal edilmişdir. Fin boğazında bizim təyyarəçilərimiz Kopor boğazı üzərində düşmənlərin gəmilərini pulemyot atəşinə tutmuşdur. Kopor xəlicinin [körfəzinin] cənubi tərəfində müharibə ilə postu işğal etmişdik.

Çarev cəbhəsində - Yamburq şosesi boyunda və Baltik dəmiryolu boyunda qızğın müharibələr davam edir.

Molodyojni dairəsində müharibə davam edir.

Novqorod səmtində - Neman nəhri boyunda düşmənlərin hücumu dəf edilmişdir.

- Starokonstantinovski dairədə bizim qitəat müharibə ilə Kersipol mövqifini [stansiyasını] işğal etmişlərdir. 5 top, 20 tūfəng qənimət və 200 nəfər əsir alınmışdır.

Cənub cəbhəsində - Poltava dairəsində düşmənlər külli qüvvə ilə bizim qoşunları sıxışdırıb, lakin sonradan biz külli qüvvə ilə onları dəf etmişdik. Sonra onları təqib edən qoşunlarımız Poltavanın 50 verstliyində vaqə İskrovkanı işğal etmişlərdir.

Xarkov səmtində - Boqoduxovun şərq tərəfindən düşmənlərin həmləsi dəf edilmişdir.

Belqorod səmtində - Belqorodun 50 verstliyində Teterevino dairəsində düşmənlərin həmləsi dəf edilmişdir.

Valvisk cəbhəsində - Tərəfimizdən düşmənlərin həmləsi dəf edilmişdir.

Voronej dairəsində qızğın müharibədən sonra biz Ostroqojksu tərək etmişdik.

- Sterlitamak və Krasnı Ufa dairəsində bizim hissələrin hücumu müvəffəqiyyətlə davam edir. Ufa dəmiryolu boyunda biz bir çox kəndləri işğal etmişdik.

QƏZETƏLƏRDƏN

General Korinin bəyanatı

Məlum olduğu üzrə, “Sakartvelo” qəzetəsində general Biçin bir nitqi dərc edilmişdi. Belə ki, Aleksandropolda general Biç bir nitq irad edərək [söyləyərkən] demiş ki, guya Müttəfiqlər Azərbaycan və Gürcüstan cümhuriyyətlərini təsdiq etməyəcəkdirlər. Gürcüstan Xariciyyə naziri ingilis heyətinin naçalnikinə iyulun 2-də bir nota ilə müraciət edərək, ingilis generalı Koridən xahiş etmişdir ki, general Biçin o məlumatının həqiqətə müvafiq olub-olmadığını ona bildirsin. Buna cavab olaraq general Kori Xariciyyə nazirinə zeyldəki [aşağıdakı] məlumatı vermişdir:

“Alicənb, Aleksandropolda general Biçə isnad verilən nitqin surətini mənə göndərmənizə qarşı artıq mütəşəkkirəm. Məndə olan məlumata görə, Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistanın gələcək sərhədi və yaxud təsdiqi barəsində Sülh Konfransında həlalik heç bir müzakirə olmamışdır. Bundan əlavə, bu nitqin məmununa bələd olaraq mən zənn edirəm

ki, tamamilə uydurma sözlərdir. Bu sözlər Azərbaycan və Gürcüstanın bədxahlarının sözləridir. Mən zati-alilərinizdən rica edirəm ki, bu yalan xəbəri dərc edən qəzetə müdiriyyətinə xəbər alarınız ki, general Biçə isnad verilən bu uydurma xəbəri hanki mənbədən almışdır.”

İnqışlara ultimatum

Dabravol ordusundan verilən rəsmi xəbərlərdə çoxdan bəridir ki, kabardinlərin və çeçen dəstələrinin “nəgüvara [xoşagəlməz] hərəkətləri” haqqında məlumat verilir. Ancaq inqış dəstələri haqqında indiyə qədər bir xəbər verilməmişdir. Məlum olduğu üzrə, general Denikin Şimali Qafqaziya millətlərinə verdiyi notasında bolşeviklərlə mübarizə etməkdən ötrü Dabravol ordusuna kömək olaraq müəyyən miqdarda alaylar təşkil edilməsi tələb olunurdu. Osetin və çeçen millətləri ictimiasında [yığıncasında] Dabravol ordusu nümayəndələri məzkur [deyilən] millət vəkillərini töhmət edib demişlər ki, siz dağıstanlılar qəbul etdiyiniz ultimatum şəraitini çox həvəssiz və fəna bir surətdə ifa edirsiniz. General Erdelinin müavini çeçen ictimiasında demişdir ki, siz hər bir süvarini verdikdə alış-veriş edirsiniz. Çeçenlərdən iki faiz əsgərliyə alındığı halda, rus əhalisi isə tamamilə əsgərliyə alınmışlar.

Bütün dağıstanlılar bir qədər əsgəri dəstələr vermişlərdir. Ancaq bir tək inqış xalqı indiyə qədər Dabravol ordusuna bir əsgər də verməmişdir. Bu münasibətlə Dabravol ordusu komandanlığı inqış xalqına yeni və axırıncı bir ultimatum vermişdir. Ultimatumda deyilir ki, Oruc bayramının 4-cü gününə qədər in-

quşlar müsəlləh [silahlı] surətdə dörd alay süvari verməlidirlər. Ultimatumun vaxtı iyulun 3-də qurtarır. Bu tələbata əməl edilmədiyi təqdirdə, İncuşistanın ümdə kəndləri cəza dəstələri tərəfindən işğal edilib icbari bir surətdə əsgər cəm ediləcəkdir.

İncuşistana külli miqdarda Dabravol qüvvəsi gətirilmişdir. Bunların ümdə qüvvələri 10 min nəfərlik kazak dəstəsindən ibarətdir. Həmin dəstə böyük topxanaya malikdir. Əhval böylədir ki, incuş camaatı bu tələbatı qəbul etməyə məcbur olacaqdır.

Bolşevik hökumətində

6 ay bolşevik hökumətində yaşayan sosial-revolusioner nəql edir ki, bolşevik Rusiyada hal-hazırda fəhlə demokratiya hökuməti yoxdur. Rusiyada şuralar deyil, kommunist firqələrinin diktaturası, yaxud əlahiddə dəstə və adamlar hökuməti davam edir.

- Batuma gəlmiş olan İtaliya paroxodu “Frans Ferdinand” ilə İtaliya mühəndisləri simsiz teleqraf makinaları və xidmətçiləri gətirmişlərdir. Simsiz teleqraf istasyonu Tiflisdə olacaqdır.

Valyuta məzənnəsi

Bu axır günlərdə əcnəbi valyutası, Kerenski və Nikolayevski pulların qiyməti aşağı düşmüşdür. İngiltərə lirəsi 400 manatdan ucuzdur. Frank 15 manatdır. Nikolay 100 manatlıqları 480 manat, Kerenski 1000 manatlıq 2000 manata, xırda pullar 8 faizlə, bunları da hər yerdə götürürlər. Kerenski pulların aşağı düşməsinə səbəb bu axır vaxt Novorossiyskdən çox adamların gəlməsidir.

Betman-Holveqin məktubu

Sabiq Almaniya kansleri fon Betman-Holveq 26 mayda Almaniya Hökumətinə bir məktub göndərmişdir. Fəqət, hökumət tərəfindən bisərəncam [nəticəsiz] buraxılmışdır. Binaənileyh [ona görə], Betman-Holveq həman məktubun surətini Sülh Konfransı sədri Klemansoya göndərmişdir. Betman-Holveq Klemansodan təvəqqe edir ki, məktubunu Müttəfiq və Mötəlif dövlətlərə təslim eylesin. Məktub böylə başlanır:

“Sülh müahidənaməsinin [sazişinin] 227-ci maddəsinə görə, əlahəzrət Vilhelmi-Sani [II Vilhelm] Müttəfiq və Mötəlif dövlətlər tərəfindən hərbi qanununu xələldar etməsi ilə təqsirləndirilir və istəyirlər ki, Niderlanda Hökumətindən əlahəzrət imperatoru alıb da, Müttəfiqlər tribunalında mühakimə etsinlər. Mən bu məktubla Müttəfiq və Mötəlif dövlətlərdən rica edirəm ki, əlahəzrət imperatorun əvəzinə məni mühakiməyə cəlb edəsiniz. Mən özümü Müttəfiqlər bina-güzarlığına [sərəncamına] təqdim edirəm. Almaniyanın sabiq kansleri sifəti ilə mənim fəaliyyətim dövründə olan siyasi hərəkətlərə yalnız mən məsuləm. Zira Almaniya qanunları ilə məsuliyyət mənim öhdəmədir. Mən zənn edirəm ki, yalnız mən [məsuləm] və məndən başqa kimsə bu işlərə məsul deyildir. Ona görə də, ümid edirəm ki, siz mənim bu təvəqqemə əncam verərsiniz.”

BİR ƏLDƏ İKİ QARPIZ TUTANLAR!

Dabravollar Dərbəndə çatan kimi, “Vahid Rusiya” qəzetəsinin baş mühərriri

Podşibyakin və Mərkəzi Ev Komitəsinin müdiri Leontyeviç kamali-şövq və həvələ Bakıdan oraya təşrif apardılar. Bunların əzm və qəsdinə dair tərəfdar qəzetələri yazmışdılar ki, bu cənabların məqsədi Azərbaycan ilə Dabravollar arasında dostanə bir rəftarın sazişinə çalışmaqdır.

Dərbəndə çatar-çatmaz Podşibyakin-dən “Vahid Rusiya” qəzetəsinə bir teleqram çəkildi ki, dabravolların Azərbaycana böyük məhəbbət və ehtiramları vardır. Onların Azərbaycan ilə heç bir ədavətləri yoxdur.

Aradan bir neçə vaxt keçdi. Leontyeviç şəhərimizə qayıdıb Rus Cəmiyyətində bir daklad oxudu. Bunun rəvayətinə görə bunları, yəni Podşibyakin, Leontyeviç və sair yoldaşlarını Dərbəndə bəzi mühüm məlumat üçün Dabravol generalı Erdeli dəvət etmişdir.

Burada generalı görə bilməyib, onun nümayəndəsi ilə mülaqat [söhbət] etmişlər.

Bu mülaqatdan anlaşılmışdır ki, dabravolların Azərbaycan əleyhinə heç bir təcavüzatı olmayacaqdır. Çünki azərbaycanlılar Gürcüstan və Ermənistandan qovulmuş ruslarla xeyli müşfiqanə və mehmannəvazanə rəftar edirlər. Binaənileyh [ona görə], təcavüzə heç bir bəhanə yoxdur, ta ki buna səbəb azərbaycanlılar özəri olmayalar.

Leontyeviçin rəvayətinə görə, dabravolların əhali ilə rəftarı xoşdur. Dini və ictimai işlərinə qarışmayırlar. Dabravolların idarəsindən dağıstanlılar xeyli məmnundurlar.

Leontyeviçin Bakıda təcili işləri olduğu üçün Dərbənddən qayıtmışdır. Sair yoldaşları general ilə mülaqat etmək

üçün Yekaterinodara qədər getmişlərdir.

İştə, Leontyeviçin dakladının müxtəsər məzmunu! Politikaçıların dünyada ən böyük rəhbəri aldanğıc olduğu kimi, vahid rusiyaçıların da ilk qədəmi iğfal fəqərəsindən [aldatmaq hadisəsindən] başlanmışdır.

Bakıdan Dərbəndə rəvan olduqları halda qəzetələrdə elan etdilər ki, dabravolların Azərbaycana məhəbbətini cəlb etmək üçün gedirlər. Halbuki, Leontyeviçin öz sözlərindən aşkar olur ki, bunları general Erdeli bəzi mühüm fəqərələrin həlli üçün dəvət etmişdir.

Əcəba, bu hanki mühüm fəqərələrdir ki, onların həlli üçün ancaq leontyeviçlərin dəvəti caiz görülür?

Bundan məlum olur ki, Azərbaycan naz və neməti ilə yaşayan leontyeviçlər, dabravolların rəsmi nümayəndələri olmasalar da, ən sədaqətqar və mötəməd [etimadlı] “dakladçı” və acentələridir ki, daxili işlərimizin səhih məlumatını dabravollar həman ağalardan kəsb edirlər. Böylələrinə siyasiyyun lisanında casuslar denilməzmi? Həm də, öylə mahir casuslar ki, günün günorta çağı aşkar bir surətdə sərhadə keçib tərəfi-müqabilə müfid [faydalı, lazımlı] və mətlub [tələb olunan, istənilən] məlumatı yetirdikdən sonra Bakıya qayıdarkən biçarə azərbaycanlıları da əfsanəvar [əfsanəyə bənzəyən] dakladları ilə iğfal edirlər [aldadırlar]!

İğfalçılar bizə deyirlər ki, dabravolların Azərbaycan ilə heç bir xüsuməti [düşmənçiliyi] yoxdur. Hərgah, bu fəqərə doğrudursa, bəs nə üçün Azərbaycan nümayəndəsi Haqverdiyevə təklif olunmuşdur ki, Teymurxanşuradan çıxıb getsin? Dabravolların bizim barəmizdə bəslədik-

ləri “məhəbbətlərinin” birinci əlaməti nümayəndəmizin Teymurxanşuradan qovulması ilə başlanır. İkinci əlaməti də sərhədimizdə atılan xəndəklərdən ibarətdir. İndi Leontyeviçin gözü aydın olsun. Dabravolların bizə qarşı bəslədikləri “məhəbbətləri” düz-doğru çıxdı. Bundan sonra bir müsəlman tapılmayacaqdır ki, leontyeviçlərin Müshəfə müqabil dakladlarına inanmasın.

Bizə deyirlər ki, dabravollarla Dağıstan əhlinin əlaqə və rəftarları pək gözəldir. Hərgah, bu doğrudursa, bəs nə üçün mütəfərriq [müxtəlif, ayrı-ayrı] dağlı nümayəndələri Tiflis məscidində dabravolların yapıqları təəddi [qanunsuzluq] və zülümlərindən böyük şikayətlər etmişlər? Bunların ahu-fəğanları hətta gürçüləri də ağlatmışdır.

Daha gözəl olardı, hərgah casusluğa qurşanmış ağalar sərhəddən qayıdarkən heç bir daklad yazmayıb, xamuş [səssiz] və sükut ilə keçinsəydilər. Çünki böylə əfsanələrə aldanan axmaq indiki zəmə-nədə tapılmaz.

Leontyeviçin sair yoldaşları dabravolların mərkəzi-iqamətgahı olan Yekaterinodara qədər getmişlər. Aşkardır ki, dabravolların ərkani-hərbi [qəragahı] ilə bu ağaların xüsusi bir rabitələri vardır. Yoxsa, bir bu qədər sədaqətə ehtiyac görülməzdi. Bunlar Kadet partiyasına mənsub həman ağalardır ki, bu gün rus istibdadını Denikin kimi qəddar general-ların əlləri ilə diriltmək istəyirlər. Sairləri casusluğu gizlin bir surətdə yapıqları halda, bunlar apaşkarcasına yapırlar.

Bütün bəşəriyyətlə bərabər, Azərbaycanda yaşayan hamının tam hüriyyəti

dən istifadəsini arzu etməklə belə, hürriyyəti hüququmuza qarşı bir alət qərar verənlər müqabilinə ciddi tədbirlər görülməsini də gözləyirik.

F. A.

ERMƏNİ CÜMHURİYYƏTİNDƏ MÜSƏLMANLARIN YAŞAYIŞI

“...Azərbaycandakı ermənilər də kaş ki, Ermənistandakı müsəlmanlar kimi yaşasaydılar...”

Erməni Rəisi-vükəlası: Xatısov

- 2 -

Müsəlmanların qalanları üçün erməni cümhuriyyəti daxilində yaşamaq hər gün, hər dəqiqə bir cəhənnəm əzabı keçirməkdir. Hələ erməni cümhuriyyətinə paytaxt edilmiş İrəvanda qalan müsəlmanlar belə olmazın fəlakət keçirməkdədir, ermənilər tərəfindən təcavüzlər görməkdədirlər.

İndi bağlardan meyvə dərib şəhərə satmağa gətirmək vaxtdır. İrəvanda bir çox bağlar var ki, indi müsəlmanlar qorxularından öz bağlarına gedəmmədiklərinə görə, ermənilər ya sahibləni, ya ortaqları mənfəətbərdar olmaqdadırlar. Bağları öz əllərində qalmış müsəlmanlar isə bir çox fəlakətlər içində ancaq bağlarına gedib-gələ bilirlər. Fəqət bu kimi bağ sahibi müsəlmanlar bağlarından meyvələrini gətirib bazarda satdıqdan sonra, cibləri pullu bağlarına dönmək istədikləri halda, dərhal ermənilər tərə-

findən soyulub qarət edilir, ağlar gözlə əliboş əhl-əyalının tərəfinə yola salınır.

* * *

İrəvanda köhnə paltar satan Məşhədi Ələkbərin oğlu iki inək, iki camış aparıb Dəlmədəki öz bağlarında otladarkən ermənilər tərəfindən öldürülmüş, malları aparılmış, zavallının nəşini isə polisə 500 manata öz atasına satmışdır.

* * *

İrəvanda başmaqçı Hacı Cabbarın qardaşı Cəfəri, arvadını, iki oğlunu, bir gəlinini ermənilər öz bağlarında hərəsini bir ağaca bağlamışlar, sonra fəqir Cəfərin cibindən mövcud nağdı olan 40 manatını və yalnız var-yoxları olan bir baş inəklərini götürüb getmişlərdir. Sonra bağ qonşuları müsəlmanlar gəlib bunları ağaclardan açmışlardır.

Dəfələrlə bu kimi təcavüzlərə düşər olan müsəlmanlar qorxularından erməni hökumətinə şikayət edib hallarını bildirməyirlər. Çünki şikayət etdikləri halda, birinci dəfə polisə tərəfindən döyülür. İkinci isə, əvvəlki təcavüzçü ermənilər tərəfindən təkrar şiddətli təcavüzlərə düşər olurlar.

* * *

İrəvanda hazırda 1500-ə qədər yetim çocuqlar və sahsız müsəlman arvadları var. Bunlar olduqca pəjmürdə halda və çılpaq deniləcək dərəcədə yırtıq paltarlar içində, solğun simalı, titrər hallı, fəci bir səfillər sürüsü halındadırlar.

Bunlar bu halətləri ilə gündə parası ilə adambaşına bir girvənkə çörəyi almaq üçün “ekonomiya” çörəxanasının qabağında, bəlkə gecənin yarısından günüortaya qədər növbəyə dururlar. Mümkün olarsa, yəni erməni mühacirlərindən artıq qalarsa, həman bir girvənkə çörəyi almağa intizar çəkirlər.

Bunların halını seyr edərkən bu əsnada bir də 2-3 yerdən şarıltı səsləri eşidilir. Baxıb görürsən ki, yuxarıda hallarını təsvir etdiyimiz müsəlmanların natəvan [zəif] canlarına dəyən erməni qorodovoylarının mürüvvətsiz mataralarının səsidir. Müsəlmanların bu zavallılarından da İrəvanda bulvar ağacları altında gündə 5-6-sı pərişan hal ilə acından ölməkdədirlər.

MÜASİRLƏŞMƏK

Müasirləşmək sözü ərəb sözüdür. Həməsr olmaq, həməzəmanə olmaq, həmənövlər ilə bərabər yaşamaq deməkdir.

İştə biz, sair həmnövümüz ilə bərabər yaşamayırmıyız? Əlbəttə ki, bərabər yaşayırıq. Biz həməzəmanə və həməqərnərimiz ilə həyati-təbiyyədə həmhüququq, onlardan heç bir şeydə fərqimiz yoxdur.

Biz də, eynən onlar örtən libasdan örtür, onlar dadan çörəkdən dadır, onlar içən sudan içir, onlar alan badi-həvadan alır, müxtəsərən bütün onlar kimi imrari-həyat edir [ömür sürür], yaşayırıq. Fəqət bir fərq vardır ki, yaşayış təbii hallardan başqa mənəvi hallar ilə daha mükəmməl, daha müşəşə [parıltılı, dəbdəbəli], daha mücəllə [parlaq, gözəl] olur. İnsanlar

sövqi-təbii vasitəsilə bir-birinə mərbut [bağlı] olduqları kimi, mənəvi hallarla da daha sıxı bir-birinə mərbutiyyət [bağlılıq] və münasibət peyda edir, daha gözəl bir surətdə imrari-həyat edir, yaşarlar. Və bunun üçün, bu mənəvi halları sazmaq, yoluna qoymaq üçün də, əlbəttə mədəniyyətə ehtiyac vardır ki, işdə, bizdə olmayan cəhəti də helə bundan ibarətdir. Sair qövmlər [xalq] və millətlər bu cəhəti bir çox zamanlardan bəri düşündüklərindəndir ki, bu yolda əldən gələcək qədər çalışmış, səy etmiş, bizdən irəli düşmüşlərdir. Bu gün biz bu yolda onlara tabe olmaq məcburiyyətində qalmışıq. Biz bu gün onlar örtən libasdan örtərsək də, ancaq onların emalat və sənəətxanalarında emal olunmuş parçaları örtür, labis oluruz [geyinirik]. Demək hal-hazır biz – başqa, həməqran [yaşad] və həmzəmə-nələrimiz də bir başqa adam olmuşlardır.

Bunu bilməlidir ki, hər qövmlər, hər millət asari-mədəniyyəsinin [mədəni əsərlərinin] dərəcəsinə görə təmini-mövcudiyət edə [varlığını təminat altına ala] bilər. Asari-mədəniyyədən məhrum bir millət sair mədəni millətlərin təhti-əsəratinə [əsəratinə] girərək, həyati-milliyələrinə əlvəda etmək məcburiyyətində qalirlar. Bu, bir həqiqətdir. Bu həqiqəti tarixlərdən əlavə, zamanımız bizə daha gözəl bir surətdə andırdı. Bu gün aləmşümül [bütün dünyanı əhatə edən] hərbin böyük tarixi, məktəbi-həyatın ən böyük professorlar tərəfindən oxunan mühazirələrini mütaliə edib dinləyənlər əlbəttə bilirlər ki, hali-hərbdə bulunan hökumətlərin helə bizim kimi mədəniyyəti-Şərq qıyyədən [Şərq mədəniyyətindən] belə xəbərdar olmayan millətlər deyil, Avropa mədəniyyəti-möhtəşəməsi ilə mütəməd-

din [mədəniləşmiş] qövmlər və millətlər üzərində qalib və məğlub olmaları onların gecəli-gündüzlü mədəniyyət yolunda çalışıb, ancaq kəndilərinə güvənərək qeyrilərinə üstünlük göstərmək istəmələrindən nəşət edən [irəli gələn] bir keyfiyyətdir.

Yoxsa, qılınc ilə, ox ilə, cəhələt ilə, quru bir təəssüb ilə deyildir. Fəqət mədəniyyətin lüzumu düşündüyü təqdirdə o yol ilə getmək bərsində yazılmalıdır ki, biz türk və islam firqələri o yol ilə getmək istədiyimiz zaman aramızda bir çox maneələr çıxır.

Halbuki, bu gün Avropa mədəniyyətini qəbula heç də islamıyyətə mane deyildir. Ancaq, kəndimizdə mövcud olan bir para gözəl adət [adətlər] və əxlaqı məhv etməyərdəndən Şərq mədəniyyətinə Qərb mədəniyyətindən məxruc [ixrac edilmiş] yeni bir mədəniyyət təşkil etməliyiz ki, buna da heç vaxt şəriətimiz mane deyildir.

Bu mülahizələrə məbni [əsasən], həyati-ictimaiyyəminizin [cəmiyyətimizin] yarısını təşkil edən və vücudumuzun nisfəndən [yarısından] ibarət qadınlarımızı həyati-mədəniyyədən məhrum qılıb, elm və fənsiz buraxmaq və çalışmalarına müsaidət [icazə] verməmək həman yersiz ənənətimizdən [ənənələrimizdən] birisini, daha yersiz bir surətdə şəriətə naminə hifz etməkdən ibarətdir ki, müasirləşmək məsələsinin böyük manelərindən birisi də bu olmalıdır.

Bağban əhəmiyyətli ağaclar əkər-biçərsə, gözəl meyvələr dəre biləcəyi kimi, vücudu əlzəm [lazımlı, vacib] analar yetişdirməliyiz ki, lazımlı, qeyrətli, həmiyyətli balalar gətirə biləlim.

Seyidzadə Bədrəddin

ÜŞR MƏSƏLƏSİ

“Azərbaycan” qəzetəsində oxuduğumuza görə, üşr yığmaq hökumət tərəfindən ləğv olunur. Hökumət əhalini nəzərdə tutub, yer bitirənin onda birini almayır ki, əhaliyə zülüm olmasın. Hökumət istəyir ki, camaatı özündən narazı buraxmasın.

Ancaq üşr yığmaq camaatın halına bir təfavüt eyləyir, üşr alındı-alınmadı əhali üçün ələssəviyyədir [eynidir]. Əcəba neyçün?

Çünki üşrü hökumət almısa da, üşr alınır, üşrü yığırlar. Kim yığır və kim alır sualının cavabında deyə bilərik ki, əfəndi, molla, prixod mollası, qəssal [mürdəşir, ölüyuyan], rəmmal [falçı], seyid... Əl-hasil uzunsaqal, uzunpapaq, qırxıbaş, elmsiz və avam kəndli nə bilir bunlar müftəxordur. Biçərə camaat öylə zənn edir ki, əgər bunlara üşrü və zəkəvatı [zəkətləri, dini vergiləri] verməzsələr, dinindən dönərlər. Fəqirə qalsa, yenə bir xoşbəxtlikdir ki, üşrdə fəqirin payı yoxdur; mollalar fəqirin babasını yandırirlar.

Biz kəndliyə, kənd həyatını çox gözəl düşünürük. Bizim kənd camaatının yeri nə yetirsə, ondan birini mütləqə molla alacaqdır. Bununla bərabər, eşitdiyimizə görə, prixod mollalarına hökumət donluq da kəsibdir. Prixod mollaları donluqsuz və üşrsüz çox gözəl idarə edə bilirlər, dolanırlar. Gəlir yerləri çoxdur. Nikah, tələq, fitrə, qurban dərisi, əvvəli-cüz, isqat, təqsim və qeyriləri. Öylə molla var ki, bu sənə 15 və 20 min manat təqsimdən haqq-ül-qələm [qələm haqqı, yazı pulu] alıbdır. Bunların müqabilində üşrü və donluq

onlara vermək millətə böyük bir xəyanətdən başqa bir şey deyildir deməyə var qüvvəmlə cəsərat edirəm. Bəndə; molla-nın ziddi, ya düşməni deyiləm. Mən özüm də mollayam, həm də prixod mollası. Doğrudur, molla arxadaşlarım məndən inciyəsidiqlər, varsın, incisinlər. Mən haqqı söyləyəm.

Cəsəratlə hökumətimə ərz edirəm ki, mənə verəsi donluq da xəzinədə qalsın, istəməyirəm. Ancaq üşrü ki, bizim ixtiyarımızda qoyubdur, hər ayda xəzinəyə 400 manat verim və üşrü də yığım.

Sözümdə dəlilim var. Bu sənəlik vəridatım ancaq bir üşrdən olasıdır – 200 pud çəltik, 50 pud buğda. Bu məbləğ indiki satışla eyləyir 25 min manat. Bunun müqabilində ayda 400 manat xəzinəyə verməyimin haqqı varmı, ya yox? Verərsəm 25 mindən 4800 manat itirmiş olaram.

Bir sənəlik gəlirimizin yekunu eylər təxminən cəmi-cümlətanı 50 min manat – üşrün üstünə qeyri gəliri də əlavə edəndə. Onun üçün deyirəm ayda 400 manat hökumətə verim, nəinki bunun müqabilində bir də hökumətdən alım. Bu hesab kəndlər içində orta hesabdır və mənim kəndim əkərat [əkin sahələri] cəhətdən kəndlərin lap az əkərat olan yeridir.

Bununla hökumətin nəzəri-diqqətini cəlb edirəm ki, əlbəttə, üşrü yığsın, qurban dərisini və fitrəni yığsın. Prixod mollalarına da kafi maaş təyin edib öylə ədalətsiz çarqıncılıqdan onları mən eyləsin [uzaqlaşdırsın]. Yoxsa üşr yığılmasında prixod mollasından başqa hər kənddə bir 10-15 dənə də müftəxor molla prixod mollasına calanıb, üşrdən də artıq cama-

atdan alırlar. Qoy camaatın üşrünü, millətin zəkəvat və xümsünü millətin əsgəri, millətin qəhrəmanları yesin.

Bundan sonra millət də, Parlaman da, hökumət də özü bilsin. Mən hökumətə əl aparmıram. Eyni həqiqəti söyləyirəm. Mən də bir azəri oğlu olduğuma görə, özümə bir milli vəzifə bilirəm ki, millətin xeyrini deyim. Həmi kəndçiyəm, həmi molla. Mollaların da, kəndçinin də ruhunu bilirəm. Əgər üşr yığılmağ belə mollaların ixtiyarında qalarsa, bir qədər vaxtdan sonra millətin yarısı molla olar. Hətta üşr məsələsi ləğv olunduqdan sonra müəllimlərimizdən də mollalığa hazırlaşan çoxdur. Çünki əldə olan müəllimlərin çoxu Əfəndizadə, Qazızadə, Mollazadə, nə bilim hücrə bucağından gələnlərdir. Bunu heç kim inkar edəmməz. Açıqcasına türkcə deyəlim ki, molladan dönmədirlər. Bir qədər kursa davam edib, ibtidai müəllim olublar. Yoxsa, darülmüəllimin [müəllimlər seminariyası] yox, qeyrisi yox. İndi bunlar hər iki tərəfdə olan gəliri fikir mizanına vurub, mollalıq tərəfdə olan mənfəəti görürlər. Təbiidir ki, o mənfəət də, müəllim deyil, nə olursa olsun, özünə çəkəsidir. Bunun müqabilində gərək hökumət də pərihod mollalarını və üşrünü kəndi başına buraxmayıb, onları nəzərə alsın, ruhani işlərini nizam və intizam dairəsində aparsın. Müəllimi müəllim yerində, molla molla yerində saxlasın. Mollalıq heç bir vaxtda müəllimliyə qələbə çalmasın. Mollanın gözü müəllimdə olsun, nəinki müəllim olan bir adam mollalığa hazırlansın.

Mən cəsərlə deyə bilərəm ki, bu müəllimə müəllimlik adı daşımaq yaraşmayır. Müəllim olsa, bu fikri xəyalına da

gətirəmməz. Bu halda, millət də, hökumət də, kəndçi də, hətta bəzi fikri açıq mollalarımız da düşünər ki, millətin istiqlalı və istiqbalı [gələcəyi], tərəqqi və təalisi [ucalması] müəllimdən asılıdır.

Molla H. Əfəndizadə

İdarədən: Bu məqalənin bəzi nöqtələrinə şərik olmamaqla bərabər, əsasən həqiqət olduğunu etiraf etməyə eynən dərc edirik.

VƏTƏN

Ey müqəddəs Vətən, Vətən, Kəbəm!
Niyə sən böylə durmusan əbsəm?!
Söylə, ey nazənin sənəm, Vətənim,
Madəri-mehriban, canu-tənim.
Söylə, söylə, amandı, lal olma,
Ayaq altında paymal olma.
Madəri-müşfiqi-əhalisən,
Hali-əsrə nə gunə halisən?!
Vətən övladıdır ciyər-parən,
Naxələf olsa, varmı bir çarən?
Bu yerin əhli: oğludur, qızıdır,
İsməti-madərin mühafizidir.
Ey oğul, ey qız övladı vətənin,
Necə insafına rəvadi sənin
Girə düşmən hərəm dəvairinə,
Çata arvad-qızı biri-birinə,
Eyləyə paymal ismətinə,
Apara hörmət ilə izzətini?
Gözünə qarşı al bu mənzərəni,
Şimdidən dur gey əyninə kəfəni.
Tez sarıl qalx silaha, ey qardaş,
Batma bunca günaha, ey qardaş!
İgid ol, düşmən qabağına çıx,
Divi-mənhusu məhv elə, vur, yıx.

Bu həman zülmdür ki, yüz ildir,
Əzmiş idi bizi, vəli bildir
Rədd olub getmiş idi bizlərdən,
Süngüsün çəkmiş idi bizlərdən.
Bu həman əjdahayı-fasiqdir,
Akili-cümleyi-xəlaıqdir.
Tazədən gəldi udmağa vətəni,
Udacaq mülk-malın ilə səni.
Yoxdu namusu heç dəyyusun,
Var bu yerdə vüfuru casusun.
Qoynumuzda, qucağımızda yaşar,
Günbəgün fitneyi-fəsad artar.
Dördgöz ol, aç ikisini qabağa,
Birisini sola, birini sağa.
Yuxlama, qəflət eyləmə, ayıq ol,
Sənə aid vəzifədir bu, oğul!
Düşmənin harda şərrinin əsəri
Baş versə, qoy ol məqamda səri.
Vətənin hafizi, mücahidi sən.
Sələfimin xələfdə vahidi sən.
Babanın ruhunu gəl et şadan,
Budur övlad üçün tamam vicdan.
Dur vətən mülkünün hüdudunda,
Düşmənin qarşına vürudunda.
Rüstəmin oğlu Söhrabın ruhu,
Girəcəkdir cisminə... qopar kuğu.
Eşq oduyla dilin kabab eylə!
Vətənə qarşı bir xitab eylə:
Ey mənim nazənin anam, Vətənim!
Ey həyatım bəqası, canu-tənim.
Sinən içrə yatan babam qəbrin,
Pak saxla anam-atam qəbrin.
Ömrüm olduqca mən mücaviriyəm,
Nə qədər ki, Vətəndəyəm, diriyəm,
Qoymaram düşməni gələ yavuş,
Anamın yavuşuna ol fasiq.
Kəsərəm əllərin anam sarıdan,
Biçərəm qıçların babam sarıdan.
Çünki hür oğlu hürdür əslim,
Yoxsa lənət oxur mənə nəslim.

R. Əfəndizadə

MƏTBUAT

Qarabağ məsələsi qayət kəskin bir surət alaraq, bu ya o surətlə həllini bulmaq dərəcəsinə gəlmişdir. Bu məsələni hökumətimiz nə qədər etilafçuyana [razılışma yoluyla], sülhpərvəranə bir surətdə həllə çalışdısa da, ermənilərin əsrlərdən bəri qəbul etmiş olduqları “xətti-hərəkət” bizi sülh yoluna çıxaramadı və bu vaxtdək həll edilməmiş qaldı. Şimdi artıq öylə bir nöqtəyə çatmışdır ki, nəhayət yolunu bulmaq ərəfəsindədir.

Məzkur [deyilən] məsələ münasibətilə rusca “Azərbaycan” rəfiqimiz son nömrəsində yazmış olduğu baş məqaləsində hökumətimizin, ümumiyyətlə ermənilər haqqında, xüsusən Qarabağ məsələsində nə qədər sülhcuyana və etilafpərvəranə davrandığını qeyd və ermənilərin, ümumiyyətlə Azərbaycan barəsində nə qədər bədxahlıq ibraz etdiklərini [nümayiş etdirdiklərini] bəyanla, Qarabağ məsələsinə keçərək deyir ki:

“Böylə mütaşəkkil bir dairədə hal-hazırda Qarabağ məsələsi ətrafında işləyirlər. Bir tərəfdən burada Azərbaycan hökuməti 3 qəzada (Şuşa, Cavanşir, Cəbrayıl) ermənilərlə əlaqə peyda etmişdir. Ermənilər asudəcə aranzəminə yenərək taxıllarını yığırlar və hökumət məmurları tərəfindən mühafizə edilirlər və ermənilər əleyhinə xırda bir cinayət işləndikdə, şiddətli surətdə təqib edilirlər. Digər tərəfdən, Zəngəzur qəzasında ermənilər dinc müsəlman əhalisi əleyhinə geniş bir dava cəbhəsi açmışlardır.

Erməni hökuməti külli miqdarda İrəvan pulu və müntəzəm erməni qoşunu ilə tachiz edilmiş məsuliyyətsiz Zəngəzur

Erməni Milli Şurası əli ilə hal-hazırda dinc müsəlman kəndlərini od ilə qılınca tutub, müdhiş təxribat yapır.

Bu vaxtdək bizdən asılı olmayan siyasi səbəblər bizə imkan verməyirdi ki, böylə həyasız meydangirliyə [meydan oxumağa, meydan sulamağa] cavab verək. Biz diplomasi müharibədə olduğu kimi, vuruşma meydanında da ancaq müdafiədə bulunurduq.

Hal-hazırda ermənilərin Zaqaq qaziya müsəlmanları ilə rəftarı böylədir.

Biz bəyan edirdik ki, Azərbaycanın mövcudluğu və siyasi rifah halı ətrafında böyük torlar qurulmuşdur. Bütün canlı qüvvələrin toplanması lazımdır. Keçirməkdə olduğumuz övzayi-siyasiyyənin [siyasi vəziyyətin] ciddiliyini nəzərə alıb bütün qüvvələrimizi səfərbərlik halına gətirərək və bir yerə cəm edərək həyat-siyasiyyətimizin bütün böhranlarını məmləkətdə qanun və qaydanı saxlamaqla rəf edə [aradan qaldıra] bilərik.

Azərbaycanın siyasi dairələri, bilafərqi-məslək [tutduğu yoldan asılı olmadan], övzayi-siyasiyyəni nəzərə alaraq hazır olmalıdırlar.

Bununla bərabər, biz haqq və ədalətin qələbəsinə inanmaqda davam edirik. Biz öz millətimizin ruhani və cismani qüvvəsinə inanırıq. Və ancaq xalq pişrovlarının [rəhbərlərinin, liderlərinin] ənud və müttəhid [inadlı və birgə] fəaliyyəti düşmənlərimizə isbat edər ki, öz məşru [qanun] hüququnu çox da ucuz qiymətə güzəşt etməz və erməni pişrovlarının tutduğu xətti-hərəkət erməni millətini səadətə çıxarmaz.”

Son zaman alınmaqda olan xəbərlər Könüllü ordu qüvvələrinin bolşevik qo-

şunlarına faiq [üstün] gəldiyini və hücumlarında davam edərək müvəffəqiyyətlə irəliləməkdə olduğunu bildirməkdədir. Vahid Rusiyaçılar sair cəbhələrdə bolşeviklərin qazandıqlarını görmək belə istəməyərək, Şura hökumətini məğlub görür, fatihəxanlıq edir [Fatihə oxuyur] və nəhayət irs [miras] məsələsinə keçərək bolşevizmin vəfatından sonra Rusiyanın kimə qalacağı dərini çəkirlər.

O cümlədən, “Bakinskoye slovo” qəzetəsi irs davasına başlayaraq, bolşevizm xarabasına kimlər malik olacağını sorur [soruşur] və deyir ki:

“Ona malik olan, hər halda demokratiya [xalq] olmayacaqdır. Moskva üzərinə hücumu zəfər yürüşünə mübəddəl olacaq [çevriləcək] ordu miyanında [arasında] demokratiya yoxdur. Onlar hələ sayızsız hesabsız mitinq, syezd və icaslarda beynəlmiləl imperalizm və daxili irtica əleyhinə vahid demokratik cəbhə yaratmaq məsələsinə müzakirə və mübahisə ilə məşğul ikən, digər birisi gəlib danışmadan işləməyə başladı. Həman qüvvə hökumət başına keçdikdə, demokratiyanın bitərəflik, ya müzahirəti [köməyi] ilə bolşevizmin düçar olduğu həzimat [məğlub olub dağılmaq] və məğlubiyyətin bütün ağırlığını demokratiya çəkəcəkdir.”

Qəzetə iztiraba düşür və artıq inqilabın təmiqi [dərirləşdirilməsi] deyil, bəri insanların yaşamaq hüququnu müdafiə fikrinə düşür və böylə olduğu təqdirdə, bütün təqsiri demokratiyanın pişrovları [xalqın öndərləri] öhdəsinə ataraq yazır ki:

“Əgər Rusiyanın təcidi [bərpa], gədə biləcəyi və getməli olduğu yol ilə getməzsə, müqəssir o adamlardır ki, bolşevizmin ilk xürruc [çıxış] və möhkəmləşmə-

sindən bəri bunca səy edib, özü də iki sandaliyə [stul] üstündə aylaşır, bütün demokratiyanı da öyləcə aylaşdırırdılar.”

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Rəisi-vükəlanın əzimi

Şurayi-Vükəla [Nazirlər Kabineti] və Dövlət Müdafiə Komitəsinin rəisi Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri əhalinin halını öyrənməkdən ötrü qəzalara əzimat edir [yola düşür]. Rəisi-Vükəlanın övdətinədək [qayıdanadək] onun vəzifəsini Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri Xudadad bəy Məlikaslanov ifa edəcəkdir.

Fransız heyəti

Fransa heyəti-əsgəriyyəsi Şimali Qafqaziyadan qayıdıb “Metropol” oteline düşmüşdür. Bu günlərdə heyət təcili qatlarla Tiflisə yola düşəcəkdir.

Dövlət Bankı

İngilislərin getməsi sabiq Rusiya Dövlət Bankının necə olacağı məsələsinə ortaya atır. Güman edirlər ki, bu vaxta kimi ingilislərin ixtiyarında olan bank ya italyanların idarəsi altında yenə işləyəcəkdir, yəni bank tamamilə Azərbaycan Dövlət Bankına təhvil veriləcəkdir.

Qənd

Batum qəzetələrinin verdiyi xəbərlərə görə, İstanbuldan Novorossiyskə və Batuma çoxlu qənd, xüsusən şəkər (pesok) gəlir. Qəndin bir hissəsi Batum bazarına buraxılmışdır. Qəndin bazarda görülməsi o saat qənd qiymətini 1500 manatdan 750 və 800 manata kimi aşağı

salmışdır. Bu xəbər Bakı bazarına da böyük təsir etmişdir. Böylə ki, Batuma qənd və şəkər gəldiyi xəbərini eşidincə, şəkər və qənd qiymətdən düşməyə başlamışdır.

Hacı-Tərxanın alınması

İyulun 5-də Petrovskdan Bakıya varid olmuş [gəlmiş] bir komandır Hacı-Tərxanın dabravollar tərəfindən 3 iyulda alınmasını təfəsilən xəbər verir. Tsaritsın alınan kimi, Hacı-Tərxanda həyəcan başlanmışdı. Zlobinin komandası altında 11-ci Şura qoşunu hissələri qaçmağa başlamışlar. Bolşevik əsgərlərinin çoxu sivil libas geyib camaatın içində gizlənməyə səy edirmişlər. Ordunun bəzi hissələri komissarın təhti-idarəsində [idarəsi altında] ən qiymətli şeyləri alıb avtomobillərlə Hacı-Tərxandan Petrovskə yönəlmişdir. Şəhərə dabravollar musiqi və bayraqlarla rəsmi-keçiddə olan kimi girmişlər.

Tapılmışdır

İyulun 6-da, axşam saat 9 radələrində Olqinski küçə (Pasaj qabağında) bir pul kisəsi ilə pasport tapılmışdır. Sahibi Staro polis və Kolyubakinski küçələrin küncündə “İngilis bəri” nam [adlı] qəhvəxana sahibi Aleksandr Kukuşviliyə müraciət etsin.

Qubernator idarəsində

- Bakı İstintaq Məhkəməsinin müddəyi-ümumisi [prokuroru] Bakı qubernatoruna xəbər verir ki, 377, 354, 338 və 347 qanun maddələrinə görə Balaxanı-Sabunçu polismeysterstvasının 7-ci hissəsinin pristavı Rostovskinin işinə baxılmağa şuru edilmişdir [başlanmışdır].

- Cəfərqulu Məhəmmədəli oğlu icazəsiz silah gəzdirdiyinə görə qubernator tərəfindən 200 manat cərimə edilməklə 2 gün həbsə alınmağı əmr edilmişdir.

- Qubernatorun əmri ilə Salyan həbsxanasında olan Mirabbas Mirəziz oğlu Bakı Mərkəzi həbsxanasına köçürülür.

Quldur başçısı

Quba mahalında quldur dəstəsi düzəltməkdə müttəhim edilən Ömər Şıxkərim oğlu Quba həbsxanasına salınmışdır.

Mülkiyyə Müfəttişliyi

İrəlincə xəbər vermişdik ki, Daxiliyyə Nəzarəti cənbində [nəzində] hökumət məmurlarının, habelə hökumət idarələri ilə əlaqədar olan müəssisələrin və şəxslərin əfal [işlərini] və hərəkətini təhqiq və təftiş üçün bir müfəttişlik ehdas [təsis] edilmişdir. Birinci olaraq məzkur [deyilən] müfəttişliyə 1919 sənəsi 18 iyun tarixli və 8471 nömrəli məşruhə [izahatnamə] ilə Gəncə valisinin Rəisi-Vükəlaya [Baş nazirə] təqdim etmiş olduğu, Ərzaq nazirinin Gəncə vilayəti nümayəndəsinin məruzəsi mövcubincə [məruzəsinə əsasən] Ləki və Ucar mövqiflərini [stansiyalarını] təftiş etmək həvalə olunmuş və Müfəttişlik tərəfindən Hüseyn Mirzəcəmalov cənabları məzkur mövqifləri təftiş edərək aşağıdakı məlumatı əldə etməklə, Daxiliyyə naziri cənablarına təqdim etmişdir:

1) Bakı Ərzaq Nəzarətindən verilmiş 11449 və 12195 nömrəli şəhadətnamələrlə Ağdaş sakini Əsədulla Səfərov Ərzaq Nəzarətinin Gəncə nümayəndəsi adına 3 vaqon buğda və arpa aparmalı imiş. Məzkur buğda və arparlar Gəncə nüma-

yəndəsi vasitəsilə lazım görülən yerə göndərilməli imiş. Lakin şəhadətnamə sahibi Əsədulla Səfərov şəhadətnamədən “Ərzaq Nəzarəti Gəncə nümayəndəsi vasitəsilə” cümləsini pozmuş, buğda və arpa Əsədulla Səfərov adına vasitəsiz olaraq göndərilmişdir. Bu sənədlərin saxtılığı Müfəttişlik tərəfindən kəşf edilərək, mallar Ləki mövqifində saxlanılıb, Əsədulla Səfərovun Bakıda kontoru bağlanmış, kəndisi də təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altına] alınmışdır. Hazırda fəvqəzəkir [yuxarıda adı çəkilən] Səfərov Bakıda deyildir.

2) Ucar mövqifindən Ərzaq Nəzarətinin 10737 və 10730 nömrəli şəhadətnamələri ilə Qurban İbrahimov və Mehdi Əliyev namlar [adlı şəxslər] 7 vaqon arpa və buğda Tovuz və Ağstafaya göndərmişlərdir. Bu iş təftiş edilərək, məzkur şəhadətnamələr haqqında Ərzaq Nəzarətindən məlumat istənilmiş, 29 iyun tarixi ilə 9550/2420 nömrədə alınan rəsmi məlumatda yuxarıdakı nömrələr məzkur şəxslərə verilmədiyi anlaşılmışdır. Bununla, o şəhadətnamələrin saxta olduğu mühəqqəq olaraq [təsdiqlənərək], Qurban İbrahimov və Mehdi Əliyev saxtakarlıqda müttəhim edilərək, işləri müddəyi-ümumiyyə [prokurora] həvalə olunmaqla, özləri də dəstgir olunmuşdur [tutulmuşdur].

3) Yenə Ərzaq Nəzarətinin Səttar Rəsulzadəyə “Gəncə nümayəndəsinin vasitəsilə” 11973 nömrəli şəhadətnamə ilə 4 vaqon buğda və arpa aparmaq icazəsi verilmiş, şəhadətnamədən “Gəncə nümayəndəsinin vasitəsilə” cümləsi pozulara bilavasitə öz namına göndərilmişdir. Bunun üçün onun da malları tutulmuş, işi Daxiliyyə Nəzarəti vasitəsilə müddəyi-ümumiyyə verilmiş, kəndisi də tə-

hərri edilməkdədir [axtarılır].

Bu kimi xəyanətlərdə və saxtakarlıqda bəzi dəmiryol qulluqçuları və Ərzaq Nəzarəti məmurları da zümədxəldirlər [işə qarışmışlar]. Onlar da öz vəzifələrindən sui-istifadə edirlər ki, Müfəttişlik bu kimi xainləri kəşf edib təhti-məsuliyyətə alacaqdır.

SURAXANIDA TEATRO

“Müsavat”ın Suraxanı şöbəsinin səbiq katibi Məşhədi Əli cənabları keçən iyun ayının 5-də Suraxanıda Benkendorf şkolasında [məktəbində] “Müsavat” firqəsinin nəfinə [xeyrinə] Əmirhacıyan həvəskarları tərəfindən [Əbdülhüseyn] Heybətəzadə cənablarının təhti-idarəsində [rəhbərliyi ilə] axşam tamaşası tərtib verilməyini “Müsavat” idarəsində mənə, Vəliyulla və Mustafa əfəndilərə söylədi və bizim də bu işdə iştirak etməyimizi tövsiyə etdi. Mən də müdiri-məsulluq vəzifəsini qəbul etdim. Ancaq orucluqdan dolayı naməlum bir vaxta qədər təxir olunmağın məsləhət bildik.

Təxminən bir həftə bundan əqdəm [qabaq] bəndə və Mustafa əfəndi, Məşhədi Əli cənabları ilə görüşüb həvəskarlarla görüşmək, bu barədə danışmaq mümkün olmadığından və camaatın həvəskarlara soyuq baxdıqlarından müəyyən vaxta onlar gəlib vəzifələrini ifa etməyə az ümidim olduğundan və camaat hüzurunda məsul olmamağımı nəzərə alıb öz boynumdan vəzifəmi rədd etdim. Həmin iyun ayının 3-də “Azərbaycan” qəzetəsində cümə günü iyun ayının 4-də məzkur [deyilən] Əmirhacıyan həvəskarları tərəfindən fəvqəzəkir olan

[yuxarıda deyilən] oyunlar mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq elanını oxudum. İyun ayının 3-də Sabuncuda Məşhədi Əli cənabları ilə rast gəlib bu barədə sual etdim. Məzkur, həvəskarlar hazırdır, sabah nə növ olsa gələcəyini söylədi.

Cümə günü səhər saat 8-də idarəyə gəlib Məşhədi Əli, Mustafa əfəndi və Vəliyulla əfəndi və bəndə [mən] axşam saat 5[-ə] kimi işləyib teatrın səhnəsini və cəmi lazım olan şeyləri hazır edib, həvəskarları gözlədik. Amma həvəskarlar gəlmədi. Saat 5-də xüsusi çatan xəbəərə görə həvəskarların müdiri Əbdülhüseyn Heybətəzadə cənabları biletlərin az satılıb az məbləğ olmağın nəzərə alıb, qabaqca pullarını alıb sonra oynayacaqlarını söyləmiş. Böylə olduqda, mən də həmin saat bir kağız yazıb pulları qabaqca özüm verməyimi vədə edib tezliklə gəlməklərini təmənna etdim. Heybətəzadə cənablarının yazdığı cavabdan bizə çatan xəbərin doğru olduğundan əlavə, yoldaşlarını bir yerə cəm etmək qeyri-mümkün olduğunu yazıb və teatro baş tutmamağın məlum etdi.

Bir aydan artıq müntəzir olan camaat axşam saat 10-adək gözləyib axırda qayət nifrətlənib dağıldılar. Bu surətlə teatronun baş tutmaması təqsirini camaat hüzurunda boynumdan atıram.

Bəşir Bünyadzadə

AZƏRBAYCANDA

Gəncədən

Gəncədə bahalıq artıqca artmaqda idi. Bununla mübarizə indiyə qədər kimsənin ağına sanki gəlməyirdi. Əhalinin

intixab edib [seçib] başa çıxardığı Bələdiyyə rəyasəti də bu bahalıq da cibinin genişliyindən hiss etməyir kimi idi. Həmd olsun, ən nəhayət Bələdiyyə rəisimiz bazarda bahalıq olduğunu duydu, yeni hümmətli valimiz Bələdiyyə rəisinin canını bahalıqdan qurtarmaqdan ötrü əl-zəm [vacib, lazımlı] olan yeyəcək şeylərinə qəti qiymətlər təyin etdirmişdir.

Vali həzrətləri əlindən gələndə qədər çalışsın da, bazarımızda ət, yağ və penir [pendir] və sairə qəhətliyi başlamışdır. Qiyməti qəti görünən və 100-ə 200 qazanmağa alışmış olan alış-verişçilər əllərindəki malları hələlik satmamağa qərar verdilər.

Məzə burasındadır ki, hökumətin fikri bahalıqla mübarizə etmək olduğu halda, həm əhali, həm də alış-verişçilər hökumətdən narazı kimidirlər. Əhalinin narazı olmasına səbəb, əlbəttə ki, malın bazarda yoxluğu.

Möhtəkirlərlə mübarizə etmək üçün, şübhə yoxdur ki, əvvəlcə əhalinin köməyini təmin etməlidir. Biz yeni valimizin təşəbbüslərini alqışladığımız kimi, Bələdiyyə rəyasətimizin bacarıqsızlığına da şaşır və gülürüz. Buğda məhsulata görə ölkəmizin zəngin bir nöqtəsi Gəncə olduğunu, onlar da mənimlə bərabər etiraf etdikləri halda, bu gün Gəncə çörəkçi dükanlarında bişən çörəklər, haşa, çörəyə bənzəməyir. Bunu Allah götürməz. Xalqın etimad etdiyi bir yeri tutub onların qeydinə qalmamaq və onlara çörək yerinə çamır yedirmək cinayət deyil də, nədir?!

Gəncə küçələrinin qaranlıq olduğunu dəfələrcə yazdıqsa da, əhəmiyyət verilmədi. Bəlkə mətbuata gəldi-gedər kimi

bir nəzərlə baxırlar. Fəqət əmin olmalıdırlar ki, zərərləri kəndilərinədir. Mənə qalarsa, bahalıqla mübarizə etmək, sabit qiymət qoymaqla bitməz. İndiyə qədər bir neçə dəfə gördülər ki, qiymət təyin edildiyi vaxt, yeyəcək şeyləri bazardan yox oldu. Ya da satılan şeylərin həpsi anbarda çürüyən şeylərdir. Ucuzluqla bərabər, təmizlik də əldə etmək üçün şəhər qəssab və çörəkçi dükkanları açıb, əhaliyə ucuz fiyatlara [qiymətlə] mal buraxmalıdır ki, bu rəqabətin təsiri ilə bazara ucuzluq düşüb yaxşı mal çıxsın. Yoxsa, hər şeyə sabit qiymət qoyub çəkilib evdə oturmaq fəqərəyə zərərdən başqa bir şey verməyəcəkdir.

Aldığımız məlumatlara görə, vali həzrətləri bu tədbirindən qətiyyənlə ayrılmalıyıqlarını vəd buyurmuşlardır. Ancaq gözəl olardı ki, bizim Bələdiyyənin qulağına da bir şey söyləsinlər. Böylə şey olmaz, a canım, yayın hərərəti artdıqca Bələdiyyənin hərərəti azalır. Bu hərərətsizlik qorxuram ki, Gəncənin xalqını xarab etsin. Madam ki, xalq üçün çalışanlar bunu xalqa vəd etdilər, sonuna qədər davam etməlidirlər:

“Nöqsanını bil, bir işə ya eyləmə iqdam,

Ya başladığın karı pəzirayi-xitam et!”

Qarabağda

Qarabağda yaşayanlar və ya ki Qarabağı görənlər bilirlər ki, Zəngəzur ilə Qarabağın arasında olan hündür və böyük dağların üstündən bir təkçə yol vardır ki, Şuşa şəhərinə gəlir. Bu yolun adı yol isə də, lakin özü ancaq bir cığırda ibarətdir. Bu yol ilə nə araba, nə fayton ilə getmək mümkün deyildir. Ya atlı və ya piyada olaraq bu yol ilə getmək olar.

Zəngəzur kimi böyük bir uyezdin [qəzanın] mədənləri, təbii dövlətləri, xəzinələri, milyonlarca mənfəətləri bu vaxta kimi istifadə edilməmiş qalır. Zəngəzur-lular özləri ac-yalavac qalıb ayaqlarının altında hesabsız, milyonlara dəyər mədənləri tapdaladıqları halda, onlardan nəfərdar ola bilməyirlər [xeyir götürə bilmirlər].

Neyçün, nə səbəbə?

Ona görə ki, Zəngəzura yol yoxdur. O milyonları oradan çıxartmağa, satıb pul qazanmağa rahrov [münasib yol] yoxdur. Araba, fayton deyil, hətta yüklü at, qatır gəlmək də çətinliklə mümkün olur.

Zəngəzurun dövlətləri, mədənləri, meşələri, xəzinələri və hətta neftləri bərsində gələcəkdə yazacağam. Lakin bu dəfə bir böyük ehsan bərsində yazmaq istəyirəm.

Zəngəzur yollarının zəhmətləri, ağırlığı nə qədər varsa, hamıdan artıq “Mıxtökənlər” deyilən iki dağ yollarının zəhmətli və ağır olmaları məşhurdur – “Bala Mıxtökən” və “Böyük Mıxtökən”. Bu yol nə üçün böylə adlanmışdır? Çünki yolu ancaq at ilə keçmək olur və yol o qədər ağırdır ki, at həman yolu başa çıxanadək nalının mıxları tökülür.

Qopulmaz qaya daşlardan ibarət olan bu iki dağ yolları Zəngəzurun ticarəti və bəlkə də ümumi həyatı üçün böyük bir maneə təşkil edir. Bu maneəni rəf etmək [aradan qaldırmaq] Zəngəzurdan böyük bir bəlanı rəf etmək idi. Bu iki bəlanın birisi ilə mübarizə etməyi Zəngəzur uyezdində “Zarılı” deyilən bir kəndin sərvətdarlarından Mürsəl nam [adlı] bir şəxs öz öhdəsinə çəkibdir. Zarılı Mürsəl 30 min manat ianə edib, öz zəhməti ilə

Böyük Mıxtökən deyilən dağın ətrafından meşəni qırdırıb gözəlcə bir yol açmağa iqdəm etmişdir [girişmişdir]. Mürsəlin fəhlələri bir ay tamamdır ki, iş şüru edib [başlayıb], bu gün sabah yolu tamam etməkdədirlər.

Mürsəlin bu ehsanı öylə bir xudapəsəndənə [Allahın xoşuna gedəsi] böyük ehsandır ki, onun misli-bərabəri genə də ikinci Bala Mıxtökəni qayırtdırmaq ola bilər.

Zarılı Mürsəlin 30 min xərc çəkməsi və baxsus [xüsüsən] Zəngəzur kimi gözdən-qulaqdan kənar olan bir yerdə böylə bir ehsan etməsi həqiqətdə də layiqi-etina [diqqətəlayiq] bir əməldir. Mürsəlin bu hərəkəti nə afərinlər eşidib şöhrət qazanmaqdan və nə də bu əməldən bir mənfəəti-şəxsi hüsul etmək [şəxsi mənfəət əldə etmək] fikrindən nəşət etmişdir [irəli gəlmişdir]. Buna görə, bu hərəkəti onun milli qeyrəti və hümməti olmağı sübut edir. Əsl həqiqi ehsan böylə olar ki, Mürsəl etmişdir. Allah etsin ki, böylə ehsan sahibləri çox olsun ki, Zəngəzur kimi zülmətlə örtülmüş yerlərdə işıq salmağa başlasınlar.

Danışır ki, ikinci Mıxtökəni də pristav müavini Teymur Axundov öz xərcinə təmir etmək fikrinə düşübdür. Allah eyləsin, yalansa da, doğru olsun. Allah Mürsəlin də ehsanını qəbul eyləsin.

Məhəmməd Sadiq [Axundzadə]

Çarhan qəryəsindən

Çarhan kəndi Şamaxı uyezdi Mədrəsə mahalının oturaq və böyük köylərindən birincisi hesab olunur. İşbu kənd əhalisi fitrətən zəhmətkeş və çalışqan olmaqlarına görə, sair kəndlərə nisbətən

burada asari-həyat [həyat, canlılıq əlamətləri] və irəli getmiş nişanələri müşahidə olunmaqdadır.

Samaxı şəhəri ermənilər tərəfindən yandırılıb məhv edilməzdən müqəddəm [qabaq], bu şəhərin yeganə məhsul mənbəyi Çarhan idi. Hələ xiyar, qovun, üzüm və sair meyvələri şəhərdə başqa bir mövqe tutmuşdu.

Məmafih [bununla belə], keçmiş istibdad dövründə bu kəndə çəndən [o qədər də] əhəmiyyət verilməyirdi. Belə ki, ziraət [əkin] yerləri az olduğundan dəfələrlə sabiq istibdad hökumətinə müraciət edib əkin yeri istəmişlərsə də, rica və ərizələrinə əməl olunmamış, hətta çəltik (xır) yerləri də əllərindən alınıb düyü əkməkdən məhrum edilmişlərdi. Lakin bunlar qəlblərinə fütur [süslük, usanma] gətirməyərək bağlarında çəltik əvəzinə soğan, noxud, lobya, paxla kimi hübubat [dənli bitkilər] əkərək boş oturmamışlar.

Çarhanlıların intibah əlamətlərindən biri də məktəbə, elmə rağib və həvəsnak olmalarıdır. 1918-mci [il] 18 mart faciəyi-əliməsindən [kədərli faciəsindən] müqəddəm müəzzəm [böyük] və dörd tərəfi aynabənd iki sinifli gözəl bir məktəbə malik idilər. 150-yədək oğlan və qız uşaqları həmin məktəbdə təlim və tərbiyəyə məşğul olurlardı. Həmçinin, yaraşıqlı və pürqiyət [zəngin] bir məscidləri dəxi var idi. Filhəqiqə [həqiqətən], balaca balaların dəstə-dəstə oxumağa şitaban olmalarını [tələsmələrini], cümə günlərində xalqın işdən əl çəkib cameyə rəvan olmaqlarını gördükdə adam bunları təqdir etməyə bilməzdi.

İbtidai məktəbin cənbindəki [yanındakı] sud [məhkəmə], ya ağsaqqalların məşvərət odası daha da calibi-diqqət [diqqətçəkən] idi. Məəttəəssüf [təəssüf ki], biçarələrin rövnaqi çox davam etmədi. 18 mart faciəyi-əliməsində Çarhan qəryəsi [kəndi] böyük fəlakət və bədbəxtliyə məruz olaraq, dövlət və sərvətləri talan və qarət olunduğu kimi, heyvanlarının da bir qismi tələf olmuşdur.

Kəndə varid olduğum [çatdığım] zaman buranın həman kənd olub-olmadığına mütərəddid [şübhəli] qaldım. Zira, kənd büsbütün dəyişmiş, başqa bir halətə düşmüş, o gördüyüm uca minarəli məscid yandırılmış, kənardan par-par parlayan, uşaqlarımızın darüttərbiyəsi [tərbiyə evi] olan o gözəl məktəbimiz öylə yaxılmış ki, ancaq uçuq və pozuq sütunları matəm libası geymiş adam kimi gəndən qaralır. Demək olar ki, kəndin bütün görünüşlü evləri qismən uçurulub yandırılmışdır. Bolşevik maskasında olan qəddar ermənilər abad olan yerləri xarabazara döndərməkdə çox məharət göstərmişlər.

Doğrudur, çarhanlıların əvvəlki varları, dövlətləri əllərindən çıxmış, məmafih, səyləri, çalışmaları yerindədir. İnşallah, cavan Cümhuriyyətimizin sayəsində çalışacaqlar, həm də qeyrətlə iş görəcəklər. Şübhəsiz ki, hökumətimiz də bunların halını nəzərə alıb mayehtacların [ehtiyacları olan şeyləri] tədarük etməkdə müavinətdə bulunacaq, sentyabrda etibarən məktəb açıdırıb bir ildən bəri avara və dərsiz qalan uşaqların oxutduracaqdır.

Əlif. Əlif.zadə

BATUMDAN

Bizə yazırlar

- Həziranın [iyunun] 27-ci pəncşənbə [cümə axşamı] günü Batum limanına bir italyan drednotu müvasilət etmişdir [gəlib çatmışdır].

- Təmmuzun [iyulun] 1-də İtaliya əsəkirinin [əsgərlərinin] ilk postasına [ilk qrupuna] Batumda intizar edilməkdədir. Şimdən məzkur əsakirə Batumda həyat tədarük edilməkdədir. Təmmuz içində Qafqaziyyəyə ezam ediləcək italyan qüvvəyə əsgəriyyəsi [hərbi qüvvəsi] kamilən gələ biləcəkdir. İngilislər də kəza [həmçinin] təmmuz içində Qafqaziyyəni kamilən təxliyə edəcəklərdir.

- Bu günlərdə millət və milliyətimizə mənsub bir çox əşxasın [şəxslərin] kəsərlə [çoxluqla] Batuma gəlməkdə olduqları məələsəf [təəssüflə] görülməkdə və bunların burada səfahət ələmində qayət müstərihanə [rahat] imrari-həyat etdikləri [ömür sürdükləri] müşahidə olunmaqdadır!

Sevgili vətəni-müəzzəm və müqəddəs simiz afaqında [əziz və müqəddəs vətənimizin üfüqlərində] çarizm ruhlu müstəbid və zalım Denikin və bilxassə rus könüllü qaranlıq buludları toplanarkən, bunlar hüquqi-təbiyyə və insaniyyəimizi, hürriyyət və sərbəstiyi-həyatımızı təhdid edərəkən, buna qarşı cavan Hökuməti-Cümhuriyyətimizin elan etdiyi səfərbərlik zamanı övladi-vətənin pək dürlü bəhanələrlə burada qalmaları ciddən pək çirkin və şayani-nifrət [nifrətəlayiq] bir hal kəsb etməkdədir.

Bunlar ümumiyyət etibarilə ticarətə iştiğal etdiklərini [ticarətlə məşğul olduqlarını]

və bu məqsədlə buraya gəldiklərini söyləməkdə isələr də, imrar edə gəlməkdə olduqları həyatı-səfihənələri kəndilərini tamamən təkzib etməkdə və həqiqəti-hal bütün çırpıqla təcəlli etməkdədir [meydana çıxmaqdadır].

Binaəniləy [ona görə], böylə mühüm və pək nazik bir zamanda hökumətimizin bu kimi əşxasa [şəxslərə] vətən xaricinə çıxmaq üçün müsaiddə bulunması, bil-məm ki, nasıl tələqqi edilməlidir [necə qiymətləndirilməlidir]!

Hər halda cavan Hökuməti-Cümhuriyyətimiz rəsi-karında [iş başında] bulunan namdaranın [tanınmış, adlı-sanlı adamların] bunlar haqqında icab edən tədabirişədidə və müqtəziyyəni ittixaz edəcəyini [gərəkli şiddətli və lazımlı tədbirləri həyata keçirəcəyini] qəviyyəni [möhkəm] ümid edirik.

Yahya Hacızadə

ERMƏNİSTANDA

“Aşxatavor” yazır:

- Ermənistan pulu çap etmək üçün li-toqrafiya makinası alıb hazırlamağa hökumət 100 min manat pul təxsis etmişdir [ayırmışdır].

- Həman qəzetənin rəvayətincə, iyulun 7-də Amerika Konqresi cəm olub Ermənistan mandatı Amerika tərəfindən qəbul edilsinmi, yoxmu məsələsini müzakirə edəcəkmış.

- Genə həman qəzetə yazır:

“Zəngəzur mis mədəni sahibləri erməni hökumətinə pudu 120 manatdan 43 min pud mis təklif etmişlərdir.”

İZHARİ-TƏŞƏKKÜR

Bakıda yaşayan əshabi-həmiyyətədən [hümmətlilərdən, yardımsevərlərdən] adını bildirmək istəməyən alicənab bir zat [şəxs] Bakıda mövcud yetimlər yurdunu ziyarətlə, çocuqların ehtiyaclarını nəzəri-diqqətdən keçirmiş və şimdilik bayram münasibətilə çocuqların maddi cəhətlərini təmin etməyi lazım bilib, bu həmiyyətli şəxs 25 min manat paradan keçib yetim yurdunda mövcud olan 152 nəfər, istər oğlan, istər qız balalarının həm əlbisələrini və həm ayaqqabılarını dərhəddə eylədi [öhdəsinə götürdü] və bu həmiyyətli də Bakı qəyur [qeyrətli] xanımlarının yardımı ilə vücuda gətirib, ərəfə günü [bayram axşamı] çocuqları təzə əlbisələrlə, təzə ayaqqabılarınla sevindirildi. İştə bu həmiyyətli alicənab əfəndi həzrətlərinə həm yetimlər yurdu və həm xanımlar tərəfindən ərzi-təşəkkürlər etməklə, böylə alicənab şəxslərin əmsalını artıq eyləməsinə Xudayi-mütəalidən [uca Allahdan] diləriz.

Şəfiqə Əfəndizadə

İDARƏYƏ MƏKTUB

Müdiri-möhtərəm!

Rica edirəm, mənim bir qaç kəlmə cavabımı qəzetənin sütunlarında dərc edəsiniz.

İyul ayının 6-dakı nömrəndə mənim haqqımda bu məzmununda bir məktub yazılmışdı:

“Nəçə gündür ki, Əliheydər Qarayev Tağıyev fabrikasına gəlib, vaxt-bivaxt mitinqlər düzəldib hökumət əleyhinə aq-

zına gələn nalayiq sözləri söyləyir. Məsələn, yoldaşlar, hökumət sizə düyü, un verib sizi öz tərəfinə çəkir, aldanmayın. Bizə öylə hökumət lazım deyil. Bizim yoldaşlarımız, hansı ki, Aşqabaddadır, Hacı-Tərxandadır [Həştərxandadır], bu yaxın zamanlarda gəlib çıxar. Biz Şura hökumətindən başqa hökumət tanımırıq.”

Bu məzmununda kağızın da birisi “Azərbaycan” (rusca) və “İstiqlal” qəzetələrində çıxmışdı. Mən vaxt-vaxtında öz cavabımı həmin məktub sahiblərinə verdim. Mən yenə də təkrar edirəm ki, bu söylənən sözlər həqiqətdən kənar və böyük fitnə və iftiradır. Mən böylə sözləri fabrikada əmələlərə [fəhlələrə] söyləməmişəm və söyləməyə də ehtiyac yoxdur. Çün orada olan mitinqlərin bəratülqövlərini [protokollarını] oxursanızsa, onda görürsünüz ki, həmişə fabrikada həll olan məsələlər, tamamen fabrikada bulunan əmələlərin halına dair məsələlərdir.

Və bir də söylənir ki, guya orada mən vaxt-bivaxt mitinqlər yapıram. Bu, iftiradır. Çün mən heç vaxt iş vaxtı fabrikaya getməmişəm. Əgər mitinq olarsa, olar ancaq saat 6-da axşam, ya cümə günü.

Bir də fitnəçilər araya şuluqluq salmaq məqsədilə söyləyirlər ki, guya fabrika əmələləri oradakı “Müsavət” firqəsinin lövhəsini də yerə salıb ayaqlamışlar. Kamali-ciddiyyətlə buna da etiraz edib, fəhlələrin böylə bir alçaq iş yapmadıqlarını izhar edirəm.

Bununla idarəyə məlum edirəm ki, mənim haqqımda yazılan böhtanı bu gün Ədliyyə divanxanasına göndərirəm. Ədalət divanı müfəttinləri [fitnəkarları] özü tənbeh edər.

Parlaman üzvü Əliheydər Qarayev

İdarədən: Qarayev əfəndi haqqında yazılan məktubu uzun müddət idarəmizdə saxlayaraq, ancaq sair qəzetələrdə eyni məzmununda yazıldıqdan sonra dərc etdik. Şimdi Qarayev əfəndinin məktubunu da dərc edirik. Fəqət bunu da əlavə etməliyiz ki, möhtərəm Parlaman üzvü əfəndi fitnə adlandırdığı fəqərəni [hadisəni] təkzib etməyərək, ancaq vaxt-bivaxt deyil, bir cümə günləri, bir də sair günlər saat 6-dan sonra mitinq qurduğunu bəyan edir. Bizcə, mitinq hər dəqiqə olarmaz. Saniyə [ikincisi], haqqında yazılan sözləri təkzib etmək əvəzinə fabrikada vüqu bulmuş olan iclasların bəratülqövlünə and içməklə iktifa [kifayət] edir. Zənn edərsək, bu, kafi deyildir.

İtibdir

Balahəsən İman oğlunun Zəngəzur qəzasından aldığı pasportu itibdir. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

5407

İtibdir

Hüseyn Kamil oğlunun Suraxanıdan aldığı pasportu itibdir. Etibardan saqitdir.

5408

İtibdir

Əliabbas Nəsrulla oğlu Turabovun Bakıdan aldığı 5 illik pasportu itibdir. Etibardan saqitdir.

5413

Qaçmışlar

İyulun 1-də Şamaxı dairəsində 1 madyan və 2 at balası, birisi sarı, digəri isə boz, qaçmışlar. Yerlərini bilənlərdən xahiş olunur bəxşiş alaraq, telefon nömrə 33-31 vasitəsilə məlum etsinlər.

5410

Təzə piano

“Offenbaxer”; xarici fabrika malı, iyirmi min (20000) manata, ittifaqən [təsədüfən] satılır. Ünvan: Kolyubakinski və Krivoy küçələrin küncündə musiqi mağazası “Vostochnaya lira”.

5409

Satılır

Ucuz qiymətə ingilis malından hər cür hazır kostyumlar, Busloviçin mağazasında. Korçakovski nömrə 12, telefon nömrə 24-70.

5406

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edən hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Diş həkimi E. S. Karşteynbaumun

Dişlər ağrısız çəkilir və qızıl dişlər qayırılır. Ünvan: Sisyanovski, nömrə 41, Çadrovının küncündə. Telefon nömrə 22-08. Qəbul edir: 8-dən 1-ədək; 5-dən 7-ədək.

İyul ayının 1-dən naxoşları Buzovnada Zərbəli Şeyxəli oğlunun bağında qəbul edir.

**Arvad diş həkimləri
Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələn üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

**Bəhri-Xəzər dənizində passajir
və yük gəmilərinin yola düşmələri**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovska və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Petrovsk

15, 26 və 24-cü körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 12-də.

Qeyd: Lənkərana və Astaraya paroxodların gedişi ayrıca elan olunacaqdır.

T-164

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Doktor S. İ. Zaks

Zöhrəvi, dəri, sifilis və daxili naxoşluqlarını qəbul edir. 606 və 914 müalicə. Naxoşları hər gün qəbul edir səhər saat 7-dən 8-ədək, axşam saat 6-dan 8-ədək. Vorontsovski küçə nömrə 43, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 32-56.

10237

**Bəhri-Xəzər İstehlak Cəmiyyəti
“Kooperatsiya” müalicəxanası**

Hər növ naxoşluqlar qəbul olunur. Müalicə haqqı üzvlərdən 4 rublə, qeyrilərdən isə 6 rublə. Bolşoy Morskoy küçə, Tarqovinin küncündə Həsənovun evində, yolu Bolşoy Morskoydan. Telefon nömrə 26-90.

Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər] 9-11 Balayan

Mədə naxoşluğu 12-2 Mejebovski; 4-6 A. Seyidov

Əmrəzi-əsəbiyyə [əsəb xəstəlikləri] 12-2 Şmirqeld

Cərrahiyyə 9-11 Sander

Uşaq naxoşluğu 9-11 Rabinoviç; 4-6 Bron Arvad naxoşluğu və mamalıq 9-11 Pines;

12-2 arvad həkimi Şapiro-Rotman; 4-6 S. Seyidov[a]

Dəri və zöhrəviyyə 9-11 O. Şamkoryan; 12-2, 4-6 Pernik

Göz naxoşluğu 9-11 Cəfərov; 4-6 arvad həkimi Qeqamyan

Qulaq və boğaz ağrısı 12-2 B. K. Finkelşteyn;

Diş ağrısı 9-11 Suşon-Sivkina; 4-6 İtkin Müalicəxana müdiri bakterioloq Lyubavskaya

Müalicəxanada konsultasiyalar icra olunur. Operasiya, konsultasiya razılıq ilə. Çiçək döyülür, şəhadətnamə verilir. Analiz qəbul olunur. 606 və 914 müalicəsi.

10208

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyonovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

10257

**Müvəqqəti müdir:
Xəlil İbrahim**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Kinoteatr “Renessans”

səh. 99. “Renessans”: Bakı şəhərində, Torqovi (indiki Nizami) küçəsində fəaliyyət göstərmiş kinoteatr. Sovet dövründə əvvəlcə “Proletariy”, sonra “Vətən” kinoteatrı adıyla fəaliyyətini davam etdirmişdir.

“məşhur «Transatlantik» adlı Amerika trestinin 6 seriyada 18 dövr və 38 hissə, misli görünməmiş Amerika ictimai və cinayət dramalı şəkillərinin birinci seriyası”: mətnin bu hissəsində bəzi sözlərin yeri səhv düşmüş, qəzetdə belə getmişdir: “Amerika trestinin 6 seriyada 18 dövr və 38 hissə, misli görünməmiş məşhur «Transatlantik» adlı Amerika ictimai və cinayət dramalı şəkillərinin birinci seriyası”.

İttifaqən

səh. 100. “birjevov fayton”: “bahalı, elit fayton” mənasında işlədilir.

Qismi-rəsmi

səh. 100. “prixod”: camaatın ianələri hesabına saxlanan yerli dini icma.

Teleqraf xəbərləri

səh. 101. “Libava”: Latviyanın cənub-qərbində, Baltik dənizi sahilində indiki Liepaya şəhəri.

səh. 102. “Ulmanis”: qəzetdə “Ulman” getmişdir.

“omnibus”: çoxyerli ictimai nəqliyyat növü; avtobusun əcdadı hesab olunan ilk omnibusları atlar çəkirdi.

“Yamburq şosesi”: Rusiyanın Leninqrad vilayətinin Kinqisepp şəhərində şose.

Qəzetələrdən

səh. 104. “Müttəfiq və Mötəlif dövlətlər”: Almaniya, Avstriya-Macaristan, Osmanlı imperiyası, Bolqarıstandan ibarət olan

İttifaq dövlətləri (Mərkəzi dövlətlər) və Böyük Britaniya, Fransa, Rusiyadan ibarət olan Etilaf (Antanta) dövlətləri.

Bir əldə iki qarpız tutanlar!

səh. 106. “Müşəfə müqabil”: Quran kimi, Quran əvəzi (istehza ilə).

“F. A.”: “Azərbaycan” qəzetində bu imza Fərhad Ağazadəyə məxsusdur.

**Erməni cümhuriyyətində
müsləmanların yaşayışı**

səh. 107. “Dəlmə”: İrəvanın məhəlləsi və münbit bağları ilə məşhur ərazisi olmuşdur.

Müasirləşmək

səh. 108. “Avropa mədəniyyəti-möhtəşəməsi ilə mütəməddin”: qəzetdə “mütəməddin” [mədəniləşmiş] yerinə “mütədəyyin” [dindar] getmişdir.

Üşr məsələsi

səh. 109. “üşr”: kənd təsərrüfatı məhsullarından onda bir miqdarında alınan dini vergi.

“əvvəli-cüz”: keçmişdə məhəllə məktəblərində dərsə (cüz adı verilən əlifba kitabına) başlamaqla bağlı mərasim və verilən hədiyyələr.

“isqat”: ölünün guya günahlarını yumaq üçün verilən sədəqə.

“təqsim”: “bölmə, bölüşdürmə” deməkdir; miras, alacaq kimi şeylərin şəriətə uyğun bölünməsi nəzərdə tutulur.

“Bəndə; mollaının ziddi, ya düşməni deyiləm.”: “mən” yerinə təvəzökarlıq əlaməti olaraq “bəndə”, “fəqir”, “aciz” kimi sözlər işlədilir.

“Onun üçün deyirəm ayda 400 manat hökumətə verim, nəinki bunun müqabilində bir də hökumətdən alım.”: bu cümlə qəzetdə belə getmişdir: “Onun üçün deyirəm ayda 400 manat hökumətə verim, olduğum nəinki bunun müqabilində bir də hökumətdən alım.”

səh. 110. “xüms”: varlıların öz qazancının beşdə biri miqdarında verməli olduqları dini vergi.

“hücrə”: məscidlərdə, mədrəsələrdə yaxud təkyələrdə kiçik otaq; “hücrə bucağın-dan gələnələr” deyərəkən, xüsusən mədrəsə və təkyələrdə təhsil almış adamlar nəzərdə tutulur.

“Vətən” şeiri (s. 110-111) üçün lüğət:

əbsəm: lal; səssiz
madəri-mehriban: mehriban ana
canu-tənim: canım və cismim; ruhum və bədənim
paymal olmaq: ayaq altında qalmaq, tap-dalanmaq
madəri-müşfiqi-əhali: camaatın şəfqətli anası
Hali-əsrə nə gunə halisən?!: Zəmanə-mizdən, müasir dövrdən nə dərəcədə xə-bərdarsan?!
İsməti-madərin mühafizidir: Anasının ismətini qoruyandır
hərəm dəvairi: hərəm otaqları
divi-mənhus: uğursuz, nəhs div
vəli: ancaq
əjdahayi-fasiq: fitnəkar, dinsiz əjdaha
Akili-cümleyi-xəlaiqidir: Bütün adamları, bütün xalqları yeyəndir
vüfur: bolluq; çoxluq
sər: baş
sələf: keçmişlər; əcdadlar; ata-babalar
xələf: oğullar
vürud: gəlmək
kuh: dağ
Eşq oduyla dilin kabab eylə: Ürəyin eşq odu ilə kabab eylə
bəqa: əbədilik, ölməzlik
mücvir: türbə xidmətçisi
Rüstəm: Əfsanəvi İran qəhrəmanı Rüs-təm Zal, yaxud Zal oğlu Rüstəm. Şərq folk-lorunda və ədəbiyyatında güc-qüvvət rəmzi kimi işlədilir.

Söhrab: Əfsanəvi İran qəhrəmanı; həm-çinin “Şahnamə”nin əsas qəhrəmanlarından biri; Rüstəmin oğlu.

Azərbaycanda

səh. 116. “Nöqsanını bil, bir işə ya eylə-mə iqdəm, / Ya başladığın karı pəzirayi-xitam et!”: “Ya öz əskikliyi bil və bir işə heç baş-lama, yaxud da başladığın işi başa çatdır!”; beyt Osmanlı şairi Ziya paşanıdır.

səh. 118. “1918-mci il 18 mart faciəyi-əliməsi”: 1918-ci ilin 31 Mart soyqırımı nəzərdə tutulur.

Batumdən

səh. 119. “drednot”: zirehli hərbi gəmi; drednout.

Təzə piano

səh.121. “Offenbaxer” [Offenbacher]: Alman piano markası; bir sıra şəhərlərdə, o cümlədən Peterburqda da fabrikləri olmuşdur.

“Krivoy” (yaxud Krivaya): Bakıda küçə olmuşdur; hal-hazırda Fəvvarələr meydanı ərazisinə daxil edilmişdir.

Çərşənbə, 9 iyul 1919-cu il, nömrə 220

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çaharşənbə, 10 şəvvalül-mükərrəm sənə 1337. 9 təmmuz 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Tele-fon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətiri 5 rublə, axırıncı səhifədə sətiri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

AZƏRBAYCAN CÜMHURİYYƏTİ BAKİ ƏRKANI-HƏRBİ-ÜMUMİ DAİRƏSİNİN MÖVQE BRİQADASI KOMANDANLIĞINDAN ƏSGƏR ALINMIŞLARIN KƏNDİLƏRİNƏ VƏ [ƏQRƏBALARINA] BUNUNLA ELAN OLUNUR

1915-ci sənəlik təb [nəsr] olunmuş Xidməti-Əsgəriyyə qanununun 297-ci maddəsinə istinadən xidməti-əsgəriyyəyə alınmışların kəndiləri və əqrəbələri, liva (uyezd) əxzi-əsgər [hərbi çağırış] müdiriyyə-tinin əsgər hesab etmək feilini qanunən doğru bilməyərək, əsgərlikdən azad olmaq qəsdilə liva əxzi-əsgər müdiriyyətlə-rinin üzərinə şəkvlə [şikayət] vermək istər-sə, şəkvləsinə məzkur [deyilən] müdiriyyət-lərin qətnamələri elan olunandan dörd həftə keçənə qədər, doğruca Mərkəz Azərbaycan Əxzi-Əsgər Dairəsinin adına verməlidir. Zira, ancaq Mərkəz Əxzi-Əsgər Dairəsi[nə] öylə şəkvlərə baxaraq, icabı-na görə yeni qərar çıxarmaq səlahiyyəti verilmişdir.

Ailəsində hüsula gəlmiş yeni təğyirat [dəyişikliklər] dolayısıyla əsgərlikdən azad olmaq üçün veriləcək ərizələr isə doğruca livalarda mövcud liva əxzi-əsgər müdiri-yətlərinə verilməlidir. Ərizələr mövcibi

[əsasında] əsgərlikdən azad olmaq məsə-ləsi müdiriyyətin qətnaməsinə vabəstədir [bağlıdır].

Balada [yuxarıda] yazılmışları nəzərə alaraq, öylə misillü [o kimi] şəkvlə və ərizə-ləri heç lüzumu olmadığı halda əsgərə alınmışların özləri və ya əqrəbələri, icabına baxılması üçün Hərbiyyə Nəzarətinə ver-məməlidir. Bu və yaxud o səbəbdən dolayı əsgərlikdən azad olmaq istəyənlər, Hər-biyyə Nəzarətinə, əsgərlikdən azad olunmaq barəsində verilən şəkvlərə baxa-raq yeni qərar çıxarmaq səlahiyyəti veril-mədiyini bilməlidirlər. Binabərin [ona gö-rə], öylə ərizələri Nəzarət səhvən göndə-rilmiş övraqlar [sənədlər] sırasında öz tə-rəfindən əxzi-əsgər dairələrinə göndər-məyə məcbur olur və məzkur səbəbdən dolayı Mövqe Briqadası Komandanlığı idarəsi fəzlə [artıq] övraqlar ilə doldurul-duğundan başqa, Əxzi-Əsgər qanunu mövcibi məzkur müdiriyyətlərin qətna-məsini Əxzi-Əsgər qanunu mövcibi [qa-nununun görə] şəkvlə [şikayət; etiraz] etmək üçün qonulmuş dörd həftə müddət ötə də bilər.

Miralay [polkovnik]
[Vladimir Fyodoroviç] Klementyev

T-170